

קרבנות יום כיפורים¹

עיון בקרבנות היום

ראשי פרקים

- א. ראשי פרקים
- ב. קרבנות יוה"כ בתורה
- ג. סדר ההקרבה ומשמעותו
- ד. פר כהן גדול והשעיר לה' כחטאות פנמיות
- ה. יוה"כ והיום השמיני של ימי המילואים
- ו. היום השמיני ויום הכיפורים כימי תיקון וחזרת שכינה
- ז. טהרת הקודש

א. הקדמה

המבקש לחדור לעומקו של ענין בתורה, יכול לבחור לעשות זאת מכיוונים שונים. ברוך ה' סגנונות הלימוד בדורנו מרובים ומגוונים, וכל אחד מתווה לעצמו דרך לילך בה, ושמחתי באומרים בית ה' נלך. אחת הדרכים לחדור לעומקו של חג, היא בהתבוננות בסעיפיו ובדיניו, ומתוך הפרטים להסיק על הכללים. במאמר זה אני מבקש לעסוק באחד מהענינים המרכזיים של יום הכיפורים, קרבנות היום. דומה שמקומה הבכיר של עבודת הקרבנות התגמד מעט, הן מבחינה מעשית והן מבחינה תודעתית. כך למשל, בתפילת מוסף של היום נע כובד המשקל לכיוון הפיוטים האהובים (כנתנה תוקף ועוד), ומשקלו של פיוט עבודת היום ירד. וזאת בניגוד למרכזיות עניני הקרבנות בתורה, שמרחיבה ומאריכה דוקא בתאור סדר עבודת היום, ומקצרת בתאור שאר עניני מחג כמצוות התענית ואיסור המלאכה. בעיון זה אני מבקש לעסוק קצת בקרבנות היום, ומתוכם לעמוד על מהות היום ותפקידו. מטרה נוספת, כללית יותר, היא לעורר ללימוד עניני קדשים וקרבנות. אם כנים אנו בצפייתנו לבנין המקדש, ואין צפייה זו מס שפתיים בלבד, הרי שחייב לבוא לה ביטוי במעשה. ביטוי זה כולל הכנסה של לימוד עניני המקדש לתוך סדרי הלימוד הקבועים, ואף אם אין זה עיקר עיסוקנו בתורה, להיפטר בלא כלום אי אפשר.

ב. קרבנות יוה"כ בתורה

תחילה, נעשה קצת סדר בקרבנות היום. להלן נעמוד על קרבנות היום, נבדיל ביניהם ונעמוד על טיבם :

ובעשור לחדש השביעי הזה מקרא קדש יהיה לכם... והקרבתם עלה לה' ריח ניחח פר בן בקר אחד איל אחד, כבשים בני שנה שבעה תמימם יהיו לכם... שעיר עיזים אחד חטאת, מלבד חטאת הכפרים ועלת התמיד ומנחתה ונסכיהם (במדבר כט)

1. ניתוחים לסוגיית עבודת יוה"כ וסדר הפרשייה בתורה נכתבו ע"י הר"מ ברויאר ב"פרקי מועדות" (חלק ב', עמ' 503 ואילך) וע"י הרב יואל בן נון במגדים ח' (עמ' 9 ואילך).

...בזאת יבא אהרן אל הקדש, בפר בן בקר לחטאת ואיל לעלה... ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטת ואיל אחד לעלה. והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו. ולקח את שני השעירים והעמיד אתם לפני ה' פתח אהל מועד. ונתן אהרן על שני השעירים גרלות, גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל. והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל לה' ועשהו חטאת. והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד חי לפני ה' לכפר עליו, לשלח אתו לעזאזל המדברה. והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו, ושחט את פר החטאת אשר לו. ולקח מלא המחיתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ומלא חפניו קטרת סמים דקה, והביא מבית לפרכת. ונתן את הקטרת על האש לפני ה', וכסה ענן הקטרת את הכפרת אשר על העדות ולא ימות. ולקח מדם הפר והזה באצבעו על פני הכפרת קדמה, ולפני הכפרת יזה שבע פעמים מן הדם באצבעו. ושחט את שעיר החטאת אשר לעם והביא את דמו אל מבית לפרכת, ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר והזה אתו על הכפרת ולפני הכפרת. וכפר על הקדש מטמאת בני ישראל ומפשעיהם לכל חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם... ויצא אל המזבח אשר לפני ה' וכפר עליו ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על קרנות המזבח סביב... והקריב את השעיר החי. וסמך אהרן את שתי ידו על ראש השעיר החי והתודה עליו את כל עונת בני ישראל... ושלח ביד איש עתי המדברה... אל ארץ גזרה, ושלח את השעיר במדבר... ובא אהרן... ועשה את עלתו ואת עלת העם... ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם לכפר בקדש יוציא אל מחוץ למחנה, ושרפו באש את ערתם ואת בשרם ואת פרשם... (ויקרא טז)

בפרשיות אלו אנו נתקלים בכמה סוגים של קרבנות, אשר ניתן לחלקם לשלוש קבוצות: הסוג הראשון הוא קרבן התמיד וסדריו, אשר אותו מציינת התורה בסוף הפרשייה בכמדבר "מלבד... ועלת התמיד". לקרבן זה מביא הציבור שני כבשים לעלה, "את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים"².

הסוג השני של הקרבנות הוא הקרבנות שעל הבאתם מצווה התורה בפרשת פנחס, והובאו לעיל. קרבנות אלו אינם ייחודיים ליום הכיפורים, אלא מאפיינים את כל קורבנות המוספים של הימים הטובים של החודש השביעי (ראש השנה, יום הכיפורים ושמיני עצרת. נראה שסוכות אינו נחשב כחג המשתיך למערכת חגי החודש השביעי, אלא שייך במהותו לשלושת הרגלים). הקורבנות הקבועים לימים אלו הם פר איל ושבעה כבשים לעולה, ושעיר לחטאת³.

הסוג השלישי הוא הקורבנות המיוחדים ליום כיפורים, אשר בכמדבר התורה קוראת להם "חטאת הכיפורים". קורבנות אלו הם הקורבנות המוזכרים בפרשת אמור: פר לחטאת ואיל לעולה אותם מביא הכהן הגדול (והם נחשבים כקרבנות יחיד ולא כקרבנות ציבור), ולקורבנות ציבור שעיר עיזים לחטאת לה', שעיר עיזים לעזאזל, ואיל אחד לעולה. כמו כן מובאת קטורת לקודש הקודשים.

השעיר לעזאזל הוא סוג של קרבן, אך היות ועניינו מורכב ומסובך העדפתי שלא לעסוק בכך כאן. שכן מחד חלקים רבים מעבודת היום תלויים בשעיר זה, אך מאידך הוא אינו מוקרב בקודש ועל כן אינו קרבן ממש. מבחינה מסויימת, לשעיר לעזאזל שני חברים, שאף הגדרתם כקרבן או כחולין אינה פשוטה, הלא הם עגלה ערופה ופרה אדומה. לשלשת אלו קישור אל הקודש, אך הם נעשים בחוץ. ואי"ה נדון בהם בפעם אחרת.

2. במדבר כח, ד.

3. וראה בהקדמת הרמב"ם לסדר קדשים שהשווה בין הקורבנות "וביום הכיפורים מקריבין הציבור פר ואיל ושבעה כבשים כולן עולות, ושעיר חטאת כמו מוסף ראש השנה בשוה".

ג. סדר ההקרבה ומשמעותו

ניתן לעמוד על הסדר בו מוקרבים הקורבנות ביוה"כ על פי פיוטי סדר עבודת היום⁴. עולה כי קרבנות התמיד מהוים מסגרת לשאר הקורבנות, וקרבנות החודש השביעי מהוים מסגרת לקרבנות המיוחדים ליוה"כ:

...מיד מקבל את כבש התמיד, ושוחט בו שנים ומניח לאחר לגמור השחיטה, ומקבל את הדם וזרקו על המזבח כמצוותו.
 לפנים להיכל יכנס להיטיב חמש נרות ולהקטיר קטרת הבקר... ויצא והקריב את הראש ואת האיברים כמצוותן, ומקטיר מנחת התמיד כמשפטה.
ככל יום יעשה מנחת הסלת ומנחת חבתין... ואחר התמיד מקריב פר העלה ושבעת הכבשים של מוסף היום ומנחתם...

לאחר מכן, מתוודה הכה"ג על פרו, ומטיל גורלות על השעירים. מתודה שנית על פרו ואז שוחטו, מכניס מנחת גחלים וקטורת לקוה"ק, ומזה מדם הפר בקוה"ק. שוחט את השעיר ומזה מדמו בקוה"ק. מזה מדם השעיר בקודש על הפרכת ואח"כ מזה שם מדם השעיר, מערבב את דם הפר והשעיר ומזה על מזבח הזהב, שופך את שיירי הדם ביסוד מזבח העולה, ומקטיר את איברי הפר והשעיר.

תכן צעדיו ובא לבית הטבילה... ועשה שעיר הנעשה בחורץ שהוא ממוסף היום, ואחר כך מקריב את אילו ואת איל העם, ומקטיר האמורים של פר ושעיר הנשרפים ועשה מנחת שני האילים כמשפטן
 ואחר כך מקריב תמיד של בין הערבים כהלכתו...

ניתן לראות בקלות כיצד מסודרת עבודת היום בסדר פנימי: קרבנות התמיד מהוים מסגרת לכל העבודה, בכך שהם פותחים וחותמים את עבודת הקרבנות; פנימיים יותר הם קרבנות מוספי היום - אחר תמיד של שחר מוקרבים פר העולה ושבעת הכבשים, ולפני תמיד של בין הערביים מובאים אילו של כהן גדול ואיל העם, ולפניהם השעיר למוסף היום⁵; במרכז העבודה עומדים הקרבת פרו של כהן גדול ושעירי העם.

סדר פנימי זה מדגיש את מרכזיותם פרו של כהן גדול ושעירי העם על פני שאר הקרבנות, ובעצם הדגשה של פרשת אמור על פני פרשת פנחס. כאמור, נראה שבסדר זה מבקשת התורה לייחד את קרבנות היום על פני קרבנות המצויים גם בשאר השנה⁶.

ד. פר כהן גדול והשעיר לה' כחטאות פנמיות

ברצוני להתמקד בפרו של כהן גדול ושעיר החטאת של הציבור (שעלה עליו הגורל לה'), חברו של השעיר המשתלח, להבדיל מהשעיר השייך למוספי היום). קרבנות אלו מסווגים כ"חטאות פנמיות",

4. בחרתי להביא כאן את הפיוט "אתה כוננת", הנאמר ברוב הקהילות המתפללות בנוסח ספרד.

5. בכך ניתן לראות שאין כאן סידור שרירותי של הקרבנות המנויים בפרשת אמור במרכז, וקרבנות פרשת פנחס מסביב להם. שאם כן, היה הבאת השעיר מאוחרת להבאת אילו של כה"ג ואיל העם. אלא, סדר העבודה מכנס את קרבנות החטאת פנימה, ומסדר סביבן את קרבנות העולה.

6. ניתן לפרש אחרת, שקרבנות המוספין הרגילים של חגי החודש השביעי קודמים לקרבנות היום השביעי מפני שכך הוא סדר ההקרבה המתואר בתורה בפרשת פנחס. תחילה קרבנות המוסף, ואח"כ "מלבד חטאת הכפורים", והשעיר נדחק לסוף בגלל גזירת הכתוב. וראה משניות יומא ז, ג.

קרי חטאות שדמן אינו נזרק על המזבח החיצון אלא בהיכל. במשפחה זו של "חטאות פנמיות" נכללים בסה"כ חמישה קורבנות⁷:

- א. **פר העלם דבר של ציבור**, המובא כשסנהדרין שגגו והתירו איסור כרת, ועשו רוב ישראל כהוראתם.
- ב. **שעיר עבודת אלילים**, המובא כשסנהדרין שגגו והתירו לעשות עבודת אלילים שחייבים עליה, ועשו רוב ישראל כהוראתם.
- ג. **שעיר לה'**, המובא ביום הכיפורים.
- ד. **פר כהן משיח**, אותו מביא הכהן הגדול אם שגג והורה לעצמו היתר באיסור כרת.
- ה. **פרו של כהן גדול**, המובא ביום הכיפורים.

לחמשת החטאות הפנימיות מאפיינים מיוחדים: 1. כולן קורבנות חטאת. 2. דמן אינו נזרק על המזבח החיצוני אלא בתוך היכל, וזו הסיבה לשמן "חטאות פנמיות". 3. אמוריהן נקטרים על המזבח החיצון אך שאר בשרן אינו ניתן לכהנים לאכילה אלא נשרף מחוץ למחנה, בניגוד לחטאות אחרות שיש לכהנים היתר ומצווה באכילתן.

נבחין כי שלושת הקורבנות הראשונים הנם קורבנות ציבור, ולעומתם שני הקורבנות האחרונים הנם קורבנות יחיד.

ניתן להתאים 'בני זוג' לקורבנות של יום כיפור: פרו של כהן גדול תואם לפר כהן משיח (שניהם קורבנות יחיד - פרים המובאים מכספו של הכהן הגדול, וההלכה מחייבת שעבודת קורבנות אלו תעשה ע"י הכה"ג בעצמו), והשעיר לה' תואם לשעיר עבודת אלילים (שניהם קורבנות ציבור, חטאות פנמיות. אין להשוות את השעיר לה' לפר העלם דבר, למרות ששניהם קורבנות ציבור, מפני שהאחרון אינו שעיר)⁸.

אם כן, נמצא שאף קורבנותיו המיוחדים של יום הכיפורים אינם חורגים לעצמם, אלא משתייכים לקבוצת קורבנות ידועה, אשר לה דינים ידועים. יתר על כן, מלבד השיוך הסתמי לקבוצת הקורבנות, מצאנו שבתוך הקבוצה ישנם 'אחים תאומים' לקורבנות היום, אשר להם קירבה נוספת מבחינה דינית, שאפשר שמלמדת על זיקה יתירה בין הקורבנות.

בהמשך דברינו נציע הסבר לדמיון זה, אולם תחילה נעמוד על מקבילה נוספת ליוה"כ.

ה. יוה"כ והיום השמיני של ימי המילואים

השואה מקובלת יותר בין קורבנות יוה"כ לקורבנות היום השמיני של ימי המילואים, ודמיון זה נתמך בשלושה מישורים.

הראשון, פסוקים מקבילים בין שתי הפרשיות:

ביום השמיני:

...ועשה את חטאתך ואת עלתך וכפר בעדך ובעד העם ועשה את קרבן העם וכפר בעדם...

(ט, ז)

וביום הכיפורים:

...ועשה את עלתו ואת עלת העם וכפר בעדו ובעד העם (טז, כד);

7. חומר בקודש פ"ב, ח; יא.

8. ראוי לעמוד גם על ההבדלים בין הקורבנות: בעוד שבחטאות הפנמיות של יום כיפורים ישנן שלוש הזאות (לפני הכפורת, על הפרוכת ועל מזבח הזהב), בשעיר ע"ז וכפר כהן משיח ישנן רק שתי הזאות (על הפרוכת ועל מזבח הזהב). על כך ראה במאמרו של הר"י בן נון שהזכרנו בערה 1. הבדל נוסף הוא בקורבנות העולה הנלוים לקורבנות יוה"כ, ואינם נלווים למקבילות (הכהן מצרף איל לפרו, וכן נלוה איל לשעיר לה'. ואילו לפר כהן משיח לא מצורפת עולה, ולשעיר ע"ז לא מצורף איל אלא פרו).

ביום השמיני:

ויקרב את קרבן העם ויקח את שעיר החטאת אשר לעם וישחטו ויחטאו כראשון" (ט, טו)

וביום הכיפורים:

ושחט את שעיר החטאת אשר לעם... ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר..." (טז, טו)

המישור השניה הוא, שבשני הימים קורבנות דומים (בשני הימים הכהן גדול מקריב פר לחטאת ואיל לעולה, והעם שעיר לחטאת וקורבן עולה), קורבנות החטאת נשרפים, ועבודת שני הימים נעשית רק ע"י הכהן הגדול.

מישור שלישי הוא בתחום הכנת הכהן הגדול לקראת הימים. הפרשת כהן גדול שבעת ימים קודם ליוה"כ, בדומה לשבעת ימי המילואים (יומא ב ע"א), והזאה על כ"ג כל שבעה כבימי המילואים (שם ד ע"א).

1. היום השמיני ויום הכיפורים כימי תיקון וחזרת שכינה

נראה שההסבר לדמיון בין יוה"כ ליום השמיני הוא שמטרתם זהה. מטרת שני ימים אלו היא לכפר על חטא העגל.

היום השמיני היה יום חנוכתו של המשכן, יום שבו שבה השכינה לשרות בקרב עם ישראל, לאחר שנסתלקה בחטא העגל. ואף יום הכיפורים, הוא היום שבו קיבל משה לוחות שניים, לאחר שהראשונים נשברו בעוון חטא זה.

כך עולה מדברי חז"ל על היום השמיני:

"ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר. ולמה לא אמר לו פר אלא עגל? לפי שעל ידי העגל נתפקקה הכהונה בידך, ובעגל היא מתבססת בידך. ולא עוד, אלא שלא יהו ישראל אומרים, יש להם עונות ממעשה העגל. לפיכך אמר לו הקדוש ברוך הוא, אף הם יקריבו עגל. ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל, שידעו הכל שנתכפר להם על מעשה העגל" (תנחומא שמיני ס"ד)

וכן בדברי רש"י:

"ויצאו ויברכו את העם. אמרו ויהי נועם ה' אלהינו עלינו, יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם. לפי שכל שבעת ימי המילואים שהעמידו משה למשכן ושמש בו ופרקו בכל יום לא שרתה בו שכינה, והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה משה רבינו: כל הטורח שטרחנו שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל..." (רש"י ויקרא ט, כג)

וכן, מדברי חז"ל למדנו שביום כיפור ניתנו לוחות שניים ונתכפר לישראל חטא העגל "יום הכפורים יום סליחה ומחילה יום שנתנו בו לוחות אחרונות"⁹. מסיבה זו על יום הכיפורים להיות מטוהר מסממנים של חטא העגל, וכך דינים מדיני ביוה"כ מושפעים בגלל זיקה לחטא זה. כך למשל מנומק צו התורה

9. בבא בתרא קא ע"א.

להכנס אל הקודש בבגדי לבן ולא בבגדי זהב, "לפי שאין קטגור נעשה סגור", למרות שבדרך כלל אין איסור כולל על לבישת בגדי זהב.

לאחר חטא העגל היו גם ישראל וגם אהרן הכהן זקוקים לכפרה - ישראל לשעיר עבודה זרה, ואהרן לפר כהן משיח. כשם שאם חס וחלילה יחטא העם בחטא ע"ז בשגגה, או כהן גדול יעשה שגגה באיסור כרת - הם יזדקקו להקריב מהחטאות הפנמיות, כך היו ישראל חייבים בקרבנות אלו לאחר חטא העגל. קורבנות אלו הובאו ביום השמיני, ועד היום הם מובאים ביום כיפורים, שכן חטא העגל אינו מתכפר באחת, אלא "וביום פקדי ופקדתי"¹⁰. נמצא, שהקרבנות המיוחדים ליוה"כ אינם אלא מקרים פרטיים של שעיר עבודה אלילים ושל פר כהן משיח, ומהווים מעמד שחזור ליום השמיני מימי המילואים, יום שבו חזרה שכינה לשכון בישראל.

3. טהרת הקודש

הצורך המתמיד בכפרה חוזרת כל שנה נצרך מכמה טעמים. הן מטעם ש"וביום פקדי ופקדתי" וטרם כופר עוון העגל, והן מפני הטמעת הזיכרון ההסטורי "זכור אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלקיך במדבר". לעניות דעתי לא תמה כאן המלאכה, משום שכשם שלא נכתבה נבואה אלא אם כן נצרכה לדורות, כך לא נתקנו מצוות אלא אם כן נצרכו לדורות. נראה שחטא העגל נובע מנקודה פנימית באדם, ונקודה פנימית זו קיימת גם כיום - ולכן צריך לכפר עליה כל שנה ושנה מחדש. מהי אותה נקודה פנימית, שהביא לחטא העגל, ועליה יש לכפר כל שנה ושנה? רבי יהודה הלוי מבאר מה היה חטא זה:

אמר הכוזרי: ... אבל איה הגדולה הזאת מן החטאת הזאת (= מחטא העגל)?

אמר החבר: כי האומות כולם בזמן ההוא היו עובדים צורות... ונשארו העם מצפים לרדת משה והם על ענינם: לא שינו תארם ועדיים ובגדיהם אשר עמדו בהם יום מעמד הר סיני, אך נשארו בתכונתם ממתנינים למשה. ובושש מהם ארבעים יום, והוא לא לקח צידה ולא נפרד מהם אלא על מנת שישבו ליומו, אז גברה המחשבה הרעה על קצת ההמון ההוא הגדול, והתחילו קצת העם להחלק מחלקות ומרבים העצות והמחשבות, עד שנצטרפו מהם אנשים לבקש נעבד מוחש, יכונונו נגדו כשאר האומות, מבלי שיכחשו באלוהות מוציאים ממצרים, אבל שיהיה מונח להם להקביל אליו כשיספרו נפלאות אלקיהם, כאשר עשו הפלישתים בארון... וחטאתם היתה בציור אשר נאסר עליהם, ושייחסו ענין אלקי אל מה שעשו בידם ורצונם מבלי מצוות האלקים... והיה ענינם בזה כענין הכסיל אשר זכרנו שנכנס בחנות הרופא והמית האנשים אשר היה מועילים ברפואות ההם קודם לכן, עם שלא היתה כונת העם לצאת מעבודת האלקים, אך היו חושבים שהם משתדלים בעבודה, ועל כן באו אל אהרן לגלות מצפונם...

(ספר הכוזרי צו - צז, ע"פ תרגום ר' יהודה אבן תבון)

בדבריו מבקש החבר לסנגר על בני ישראל, וטוען שחטאם אינו נורא כמו שהוא נראה. המניעים לחטאם לא היו כפירה בקב"ה, או שיכחה מרושעת של יציאת מצרים וניסיה, אלא דוקא אמונה חזקה ולהט דתי. אך להט דתי זה פעל כקיסור בסיר רותח, שמשלא מצא לו אפיקים חיוביים לפעול בהן, הופנו כוחותיו

10. שמות לב, לד. וראה רש"י על אתר: "עתה שמעתי אליך מלכלותם יחד ותמיד תמיד כשאפקוד עליהם עונותיהם ופקדתי עליהם מעט מן העון הזה עם שאר העונות ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל". ותנחומא כי תשא סי' כד: "וביום פקדי ופקדתי, הריני יושב עליהם בדין ביום הכפורים ומזכה את הזכאי ומחייב את החייב, שנאמר, וביום פקדי. אמר רבי חנינא, כל מי שאומר, רחמנא ותרן, יתותרון בני מעיו, אלא מאריך אפו וגובה. הוי, וביום פקדי ופקדתי".

לרעה. חטאם של בני ישראל בעגל היה שהם פעלו ללא צוי אלוקי, אלא עשו מעשה שנדמה היה להם שהוא חיובי, משום שכך היתה דרך עבודתם של כל גויי הארץ. לדברי החבר, אין הבדל עקרוני בין העגל לכרובים, ארון הקודש, או הלוחות, מלבד העובדה שהאחרונים נעשו בצווי הקב"ה, והראשון לא. לפי זה, תהליך הכפרה הוא תהליך שמטרתו לכפר על הרצון ההרסני להתקרב אל הקודש, רצון שבבסיסו הוא גרעין הקודש וקרבת האלוקים, אך ספיחיו הרסניים בהעדר תיעול נכון¹¹. אם נכליל עקרון זה, נמצא שהחטא שעליו מכפר יום הכיפורים הוא החריגה האנושית מרצון ה', שמתרחשת דוקא בגלל הרצון להתקרב אליו. זוהי הכפרה שמצריכה להיכנס לפני ולפנים אל הקודש שבהיכל, ואל קודש הקודשים שבאדם. הכפרה שמטרתה לטהר את הערג האנושי אל האין סופי האלוקי, שבהעדר כלים נכונים לקלוט את האור העצום שבו עלול להתפרץ אל הקודש¹². "וטהר לבנו לעבדך באמת".

11. דוגמא נוספת להתפרצות כזו אל הקודש, אנו מוצאים ביום השמיני של ימי המילואים, בחטאם של בני אהרן. בהביאם אש זרה לפני ה' קילקלו נדב ואביהו, ורצונם האדיר להתקרב אל הקודש היווה מעין חזרה על מה שהתרחש בחטא העגל. ביום הכיפורים נדרשת כפרה נוספת על חטא זה, חטא שנראה טבוע בכל מעמד של התגלות שכינה. לעולם ההתגלות תדרוש מהאדם להרחיק את עצמו ולהציב לעצמו גבולות, דרישה שלא תמיד האדם יעמוד בה. התורה עצמה קישרה את מות בני אהרן ליוה"כ, בכך שפתחה את פרשת עבודת היום בהזכירה את מותם: "וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן, בקרבתם לפני ה' וימתו..." (ויקרא טז, א). בניגוד לכפרה על חטא העגל שנעשית ע"י קורבנות חטאת, הכפרה שנעשית על חטא בני אהרן היא ע"י הכנסת קטורת לפני ולפנים.

ראיה לכך שהקטורת היא כפרה על חטא זה היא, שביום השמיני - שדמה ליוה"כ - לא נצטו להקטיר קטורת, משום שעדיין לא חטאו הבנים. רק משקילקלו נתחדשה עבודה זו (אמנם רש"י לפס' כג מבאר שכניסת משה ואהרן לאהל מועד ביום השמיני היתה כדי ללמד את אהרן על מעשה הקטורת, אך זו אינה קטורת של עבודת היום אלא קטורת של תמידין).

בכך שהתיקון הוא על ידי הקטרת נשמר עיקרון של "בדבר שקילקלו בו נתקנו" (המדרש מציין עיקרון זה לגבי אדם וחיה שנתקנו בעלה תאנה, שהיה עץ הדעת). ניתן לראות עיקרון זה גם בכך שקורבן אהרן ביום השמיני היה עגל דוקא, בעשיית הכפורת מזהב דוקא, ובכך שדוקא אהרן שעשה העגל הוא שעובד במשכן. וראה צדקת הצדיק ס' מט. מאידך, אנו מוצאים מגמה הפוכה, שדברים שקשורים בחטא אסורים, כמו כניסה לקודש בבגדי לבן דוקא ולא בבגדי זהב "שאיין קטגור נעשה סנגור". ויש להתיישב בדבר.

12. בכך שונה יום הכיפורים במהותו מהיום השמיני של ימי המילואים. שביום השמיני יצא ה' מהיכלו, והופיע 'לפנישה' עם בני ישראל בחוץ. האלוקי יצא לקראת האנושי. ואילו ביום הכיפורים נכנס האדם אל הקודש פנימה, לפגוש שם את הקב"ה. וראה מאמרו של ר"י בן נון שהזכרנו בהערה 1.